

Από την τουρκική εισβολή έως σήμερα έχουν γίνει πολλές προσπάθειες επίλυσης του κυπριακού, με αποκορύφωμα αυτή του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν. Η προσπάθειά του κορυφώθηκε με υπο-

Του
**ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
ΑΝΤΩΝΑΚΗ***

βολή σχεδίου συνολικής διευθέτησης του κυπριακού που δόθηκε στις δύο πλευρές τον Νοέμβριο του 2002, προς το τέλος της θητείας του προέδρου Κληρίδη, οι οποίες το δέχτηκαν σαν βάση για περαιτέρω διαπραγματεύσεις. Έπειτα από 17 μήνες διαβουλεύσεων και πολλών τροποποιήσεων το τελικό Σχέδιο υποβλήθηκε στις 24 Απριλίου 2004 στον κυπριακό λαό που κλήθηκε να ψηφίσει σε δύο χωριστά δημοψηφίσματα για την επανένωση του νησιού. Το αποτέλεσμα ήταν «76% Όχι» από τους Ελληνοκύπριους και «65% Ναι» από τους Τουρκοκύπριους. Με το αρνητικό αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος το Σχέδιο, για την ετοιμασία του οποίου έγιναν τεράστιες προσπάθειες, απορρίφθηκε. Προχώρησε, όμως, η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ παρά τη συνέχιση της διαίρεσης του νησιού και τις αντιδράσεις της Τουρκίας.

Το Σχέδιο υποβλήθηκε στην τελική του μορφή στο τέλος Μαρτίου του 2004 και παρέμεινε γνωστό με το όνομα του τότε γενικού γραμματέα του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, ο οποίος και το είχε υποβάλει. Η υποβολή του προκάλεσε στο νησί τεράστιες αντιπαραθέσεις και διαφωνίες στο νησί, ενώ είχε και σοβαρό διεθνή αντίκτυπο. Ήταν το πλέον ολοκληρωμένο, έκτασης 10 000 σελίδων, και λεπτομερές από όλα τα σχέδια λύσης του κυπριακού που προτάθηκαν κατά καιρούς από διάφορες κατευθύνσεις που συνήθως περιλάμβαναν μόνο γενικές ιδέες, εισηγήσεις και βασικές αρχές. Ήταν δε το αποτέλεσμα μακρών επαφών και διαβουλεύσεων μεταξύ αξιωματούχων και απεσταλμένων του ΟΗΕ, αξιωματούχων ξένων κυβερνήσεων (όπως της Βρετανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών) και των εντεταλμένων αντιπροσώπων της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής πλευράς. Της δικής μας πλευράς στις διαπραγματεύσεις ηγείτο ο πρόεδρος Κληρίδης και μετά ο νέος πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος. Για τη σύνταξη τόσο του Σχεδίου όσο και των συνοδευτικών μελετών επιστρατεύθηκαν από τον ΟΗΕ πολλοί ειδικοί από διάφορες χώρες.

Οι αλλαγές στο Σχεδίου «Ανάν 3»

Οι Ηνωμένες Πολιτείες από την πλευρά τους, μετά τις συνομιλίες που είχε στην Ουάσινγκτον ο Τούρκος πρωθυπουργός Ταγίπ Ερντογάν τον Ιανουάριο του 2004, ενθάρρυναν τον γενικό γραμματέα Κόφι Ανάν να προχωρήσει σε επανένωση των διαπραγματεύσεων. Στις 4 και

Η φιλόδοξη προσπάθεια απέτυχε και τα χρόνια που ακολούθησαν δεν ήταν παραγωγικά για την επίλυση του προβλήματος. Ούτε η προεδρία των, φαινομενικά, πιο διαλλακτικών Χριστόφια και Αναστασιάδη άλλαξε την κατάσταση

στις 13 Φεβρουαρίου 2004 συμφωνήθηκε η έναρξη νέων συνομιλιών στη Λευκωσία, για αλλαγές εντός των παραμέτρων του Σχεδίου «Ανάν 3». Σε περίπτωση συνεχιζόμενου αδιεξόδου, ο Ανάν θα οριστικοποιούσε το κείμενο με βάση τη διακριτική του εξουσία. Στη συνέχεια θα ετίθετο ενώπιον του λαού σε χωριστά δημοψηφίσματα για έγκριση. Αυτό αποτέλεσε σημαντική αλλαγή στην αποστολή των καλών υπηρεσιών του γενικού γραμματέα όπως αυτές είχαν καθοριστεί από το 1964 αφού ανέλαβε την εξουσία της επιδιαιτησίας, χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας, ως προϋπόθεση για τον νέο γύρο των συνομιλιών. Η ελληνοκυπριακή πλευρά, διά του προέδρου

Υποβλήθηκε στην τελική του μορφή στο τέλος Μαρτίου του 2004

Το σχέδιο Ανάν

✓ Ήταν το πλέον ολοκληρωμένο, έκτασης 10 000 σελίδων, και λεπτομερές από όλα τα σχέδια λύσης του κυπριακού που προτάθηκαν κατά καιρούς από διάφορες κατευθύνσεις που συνήθως περιλάμβαναν μόνο γενικές ιδέες, εισηγήσεις και βασικές αρχές

Παπαδόπουλου αποδέχτηκε αυτή τη σημαντική αλλαγή, που προνοούσε χρονοδιαγράμματα στην κατάληξη των συνομιλιών και, επίσης, το δικαίωμα στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ να ασκήσει επιδιαιτησία συμπληρώνοντας τα κενά εκεί που οι δύο πλευρές δεν μπορούσαν να καταλήξουν.

Έντονες αντιπαραθέσεις

Το Σχέδιο, στη βάση της συμφωνίας που είχε γίνει, τέθηκε ενώπιον του λαού για έγκριση με ένα «ναι» ή ένα «όχι», σε χωριστά δημοψηφίσματα μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου, που διεξήχθησαν την ίδια ημέρα. Προηγήθηκαν πολλές συγκεντρώσεις, συζητήσεις και αναλύσεις του Σχεδίου, που περιλάμβαναν και σειρές προγραμμάτων σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς. Ιδίως στην πλευρά των Ελληνοκυπρίων το Σχέδιο προκάλεσε έντονες αντιπαραθέσεις και διαξίφισμούς. Στο όλο ζήτημα της έγκρισης ή απόρριψής του αναμείχθηκαν και τοποθετήθηκαν και οι κυβερνήσεις και τα πολιτικά κόμματα της Ελλάδας και της Τουρκίας. Ζωηρό ενδιαφέρον επέδειξε και η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού το Σχέδιο είχε προταθεί τις παραμονές της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρώπη εννοούσε την υπογραφή μιας συμφωνίας στο κυπριακό πριν από την ένταξη της Κύπρου, ώστε να απέφυγε την κληρονομία

ενός πολύ σοβαρού προβλήματος με την εισδοχή της στην ΕΕ.

Οι λόγοι του ΟΧΙ

Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδήγησαν τους Ελληνοκύπριους να ψηφίσουν Όχι στο Σχέδιο ήταν:

- Η ξεκάθαρη θέση του προέδρου Τάσσου Παπαδόπουλου, που υποστήριξε ότι η αποδοχή του Σχεδίου θα εδραίωνε τα τετελεσμένα γεγονότα της τουρκικής εισβολής και κατοχής.
- Η ελληνοκυπριακή πλευρά ένιωθε ανασφάλεια, καθώς φοβόταν ότι η Τουρκία μετά την κατάλυση του κράτους δεν θα ανταποκρινόταν στις δεσμεύσεις της και θα συνέχιζε να δημι-

ουργεί προβλήματα με την παρουσία και ανάμιξη της στο νησί.

- Οι νεότεροι σε ηλικία ψηφοφόροι, που δεν είχαν ζήσει πριν το 1974, για να γνωρίζουν πώς οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων ήταν κάποτε αρμονικές, δεν είχαν εμπιστοσύνη στην άλλη μεριά και τάχθηκαν στη μεγάλη τους πλειοψηφία υπέρ του Όχι.
- Τα γεγονότα του 1974 και τα συνεχιζόμενα προβλήματα των προσφύγων και των αγνοουμένων είχαν, επίσης, αρνητικό αντίκτυπο στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος.
- Με την ένταξη της Κύπρου και τις φιλοδοξίες της Τουρκίας να ενταχθεί στην Ένωση πολλοί Ελληνοκύπριοι πίστευαν ότι θα αυξανόταν η ελληνοκυπριακή διαπραγματευτική ισχύς.
- Αρνητικός ήταν και ο ρόλος των ΜΜΕ όπως και της Εκκλησίας στη διαμόρφωση κλίματος υπέρ της λύσης με βάση το σχέδιο Ανάν.
- Τέλος ούτε η συμπεριφορά των κομμάτων ευνόησε το Ναι αφού το μεν ΔΗΣΥ το υπεστήριξε αλλά με μεγάλες απώλειες ψηφοφόρων, ενώ το ΑΚΕΛ, αφού αμφιταλαντεύθηκε, τελικά όπως και τα μικρότερα κόμματα τάχθηκε υπέρ του Όχι.

Οι λόγοι του ΝΑΙ

Από την άλλη πλευρά, οι κύριοι λόγοι που οι Τουρκοκύπριοι ψήφισαν Ναι ήταν:

- Η επιθυμία ένταξης στην ΕΕ που θα τους έδινε τα ίδια δικαιώματα με τους Ελληνοκύπριους ως πολίτες της ΕΕ σε σύγκριση με ότι είχαν στο ψευδοκράτος.
- Πολλές ευκαιρίες θα δίνονταν στην κοινότητα, η οποία ήταν από το 1974 απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο και αντιμετώπιζε συνεχή οικονομικά προβλήματα. Τώρα με τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα ερχόταν η ανάπτυξη και η πολυπόθητη ευημερία.
- Πολλοί Τουρκοκύπριοι, κυρίως νέοι, μετανάστευσαν αυξάνοντας τους φόβους ότι αυτό, σε συνδυασμό με τον συνεχιζόμενο εθνικισμό, θα έφερνε σταδιακά μείωση της αναλογίας των Τουρκοκυπρίων. Συνεπώς η διαπραγματευτική τους θέση δε θα ήταν τόσο ισχυρή στο μέλλον, λόγω της μεγαλύτερης εξάρτησης από την Τουρκία.

Το Ναι ψήφισαν αρκετοί Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι που είχαν περιουσίες στην άλλη πλευρά φιλοδοξώντας στην επανάκτησή

τους με τη λύση.

Φιλόδοξη προσπάθεια και ΕΕ

Το Σχέδιο Ανάν ήταν μια φιλόδοξη προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας για να ενώσει τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους σε ένα κράτος. Παρ' όλα αυτά, η προσπάθεια απέτυχε και τα χρόνια που ακολούθησαν δεν ήταν παραγωγικά για την επίλυση του προβλήματος, παρά το γεγονός ότι έγιναν νέες προσπάθειες υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς παράγοντα. Ούτε η προεδρία των, φαινομενικά, πιο διαλλακτικών Χριστόφια και Αναστασιάδη άλλαξε την κατάσταση. Η Τουρκία ακολούθησε τη γνωστή αδιάλλακτη πορεία της. Έγινε ακόμα πιο προκλητική με τα ενεργειακά θέματα και την ενεργοποίηση της πρόθεσης για εποίκισμό της «κλειστής πόλης της Αμμοχώστου», κάτι που δικαιώνει αυτούς που «δυσπιστούσαν για την εντιμότητά της» και έδωσαν αρνητική ψήφο στο Σχέδιο Ανάν.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά τις μεγάλες προσδοκίες των Ελληνοκυπρίων, δεν έχει βοηθήσει ουσιαστικά στην προώθηση επίλυσης του κυπριακού. Στις συνεχείς προκλήσεις της Τουρκίας περιορίζεται σε ήπιες φραστικές διακρίξεις υποστήριξης της Κύπρου αφού κορυφαία μέλη της διατηρούν άριστη σχέση και έχουν σημαντικά οικονομικά συμφέροντα στην Τουρκία. Προβάλλουν δε ακόμα και εμπόδια στις προσπάθειες καταδίκης παράνομων ενεργειών της στην Κύπρο. Οι τελευταίες εξελίξεις στην Ουκρανία έχουν αναβαθμίσει ακόμα περισσότερο την Τουρκία που το παίζει σε διπλό ταμπλό δυσκολεύοντας τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών επίλυσης του κυπριακού προβλήματος. Στο μεταξύ στο ίδιο το νησί, ο αριθμός των οπαδών της επανένωσης συνεχώς μειώνεται στις δύο κοινότητες μετατρέποντας τον δρόμο επίλυσης του κυπριακού σε πολύ ανηφορικό και, όσο περνούν τα χρόνια, πιο δύσβατο. Τελικά ήταν ευκαιρία το σχέδιο Ανάν; δίκαιο μαχαίρι. Η κάθε πλευρά, Ναι και Όχι, έχει να παραθέσει τα δικά της επιχειρήματα. Το πλέον δύσκολο είναι να καθορισθεί ποιος έχει δίκαιο, κάτι που στο τέλος δύσκολα θα κάμει ακόμα και αυτή η ιστορία.